

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده هنر

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته هنرهای سنتی صنایع دستی

عنوان

مطالعه قابلیت های عروسک به عنوان رسانه هنرهای سنتی

استاد راهنما

دکتر مهین سهرابی

استاد مشاور

مهندس عباس افتخاری

دانشجو

آزاده نیکوئی

بهمن ۱۳۹۰

کلیه دستاوردهای این تحقیق متعلق به

دانشگاه الزهراء (س) است.

تقدیم به خانواده عزیز و مهربانم
که همواره دریچه‌هایی به روشنایی بوده‌اند
در تاریکی‌های جهان فراروی

با تشکر از

سرکار خانم دکتر مهین سهرابی

سرکار خانم لیلا کفاشزاده

سرکار خانم پوپک عظیم‌پور

مسئولین محترم کاخ گلستان

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی

چکیده

عروسک‌ها از جمله دستاوردهای ارزشمند بشر در حوزه هنرهای سنتی هستند. وجود قابلیت‌هایی ویژه در آنها سبب شده تا علاوه بر کارکرد تزئینی، رسانه‌ای برای انتقال پیام‌ها و ارزش‌ها باشند. چیستی و ماهیت این قابلیت‌ها موضوع بحث این نوشتار است که با به‌کارگیری آگاهانه آنها می‌توان از عروسک به‌عنوان محمولی جهت انتقال ارزش‌های هنرهای سنتی بهره جست. به این منظور، انواع و سیر تطور عروسک‌ها و ماسک‌ها، به‌عنوان نیای عروسک، توصیف و وجه رسانه‌ای عروسک و خصیصه‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. سپس نمونه‌هایی از ماسک‌ها و عروسک‌های سنتی با روش توصیفی و تحلیلی از منظر فرهنگی و زیبایی‌شناختی ارزیابی و بر همین اساس به‌عنوان رسانه هنرهای سنتی تحلیل شدند. در خاتمه از طریق تحلیل استقرایی این نتایج حاصل شد: کارکرد رسانه‌ای عروسک‌ها محصول مشارکت‌پذیری و کنش ارتباطی آنها با مخاطب است که از این رهگذر به لایه‌های درونی روان فرد دست می‌یابند؛ همچنین انطباق‌پذیری آنها با شرایط گوناگون چه سنتی و چه صنعتی سبب شده تا در هر عرصه‌ای حضور بیابند و به تبلیغ ارزش‌های نهفته در خود پردازند. در این راستا عروسک‌های سنتی رسانه‌ای شایسته برای هنرهای سنتی هستند چرا که افزون بر تمام قابلیت‌ها، پیام و پیام‌رسان، هر دو از یک جنس‌اند.

واژگان کلیدی: عروسک، ماسک، رسانه، پیام، هنرهای سنتی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	طرح تحقیق
۱	۱-۱ مقدمه.....
۲	۲-۱ مسأله پژوهش.....
۳	۳-۱ پرسش‌های پژوهش.....
۴	۴-۱ اهداف پژوهش و ضرورت آن.....
۴	۵-۱ فرضیات پژوهش.....
۵	۶-۱ پیشینه پژوهش.....
۶	۷-۱ نهاد یا مؤسسه‌ای که می‌توانند از یافته‌های این پژوهش بهره‌گیرند.....
۶	۸-۱ نوع پژوهش.....
۶	۹-۱ اطلاعات مربوط به روش‌شناسی پژوهش.....
۷	۱-۹-۱ تعریف جامعه آماری و ویژگی‌های آن.....

۲-۹-۱ روش نمونه‌گیری و حجم تقریبی نمونه..... ۷

۳-۹-۱ ابزار سنجش، مقیاس‌های سنجش (پایایی - اعتبار)..... ۷

۴-۹-۱ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها..... ۷

فصل دوم: ماهیت عروسک و انواع آن ۹

۱-۲ معنا و فلسفهٔ ماسک به‌عنوان نیای عروسک..... ۹

۱-۱-۲ انواع ماسک..... ۱۲

۱-۱-۱-۲ ماسک‌های حفاظتی..... ۱۲

۲-۱-۱-۲ ماسک‌های آیینی..... ۱۴

۳-۱-۱-۲ ماسک‌های نمایشی..... ۱۸

۲-۲ معنای و فلسفهٔ ماهوی عروسک..... ۲۰

۱-۲-۲ گونه‌های عروسک..... ۲۳

۱-۱-۲-۲ عروسک‌بازیچه‌ها..... ۲۳

۲-۱-۲-۲ عروسک‌های نمایشی..... ۳۰

۳-۲ عروسک‌گردان؛ روح ممزوج با جسم عروسک..... ۳۵

فصل سوم: ابعاد رسانه‌ای عروسک ۳۸

۱-۳ مفهوم رسانه و انواع کاربردی آن..... ۳۹

۱-۱-۳ رسانه‌های سرد و رسانه‌های گرم..... ۴۱

۲-۳ جایگاه عروسک به‌عنوان رسانه..... ۴۱

۳-۳ عروسک و ارتباط..... ۴۳

۱-۳-۳ عروسک‌ها سه‌بعدی‌اند..... ۴۶

۲-۳-۳ حرکت؛ عنصر آغازگر تغییرات در عروسک‌گردانی..... ۴۷

- ۳-۳-۳ عروسک‌ها رنگارنگ‌اند. ۴۸
- ۳-۳-۴ بنیان و فرم ظاهر؛ قالب‌گیری عروسک ۵۰
- ۳-۳-۵ اشکال و فرم‌ها به منزله سمبل در عروسک ۵۱
- ۳-۳-۶ اغراق و بزرگ‌نمایی ۵۳
- ۳-۳-۷ عروسک‌ها خالق «ضمیر» هستند. ۵۴
- ۳-۳-۸ عروسک‌ها خصوصی و شخصی هستند. ۵۷
- ۳-۳-۹ عروسک‌ها مشارکت‌کنندگان بالفطره هستند. ۵۹
- ۳-۳-۱۰ پردازش توسط عروسک ۶۱
- ۳-۳-۱۱ عروسک دارای زبان و بیان فرهنگی است. ۶۴
- ۳-۲-۱ ارتباط رسانه‌ای عروسک با کودک ۸۹
- ۳-۲-۲ ارتباط رسانه‌ای عروسک با بزرگسال ۹۰
- ۳-۲-۳ قصه‌گویی ۹۱
- فصل چهارم: تحلیلی بر ماسک‌ها و عروسک‌های ایرانی ۹۴**
- ۴-۱ ماسک‌های کلماکره لرستان ۹۶
- ۴-۲ برقع ۹۸
- ۴-۳ ماسک‌های تعزیه مضحک ۱۰۵
- ۴-۴ عروسک نمایشی کتراگیشه ۱۰۸
- ۴-۵ عروسک نمایشی بوکه بارانه ۱۱۰
- ۴-۶ عروسک‌بازیچه لیلی ۱۱۴
- ۴-۷ عروسک‌بازیچه بوئی گلم‌گر ۱۱۹
- ۴-۸ عروسک‌بازیچه محلی سیستان و بلوچستان ۱۲۱

فصل پنجم: تحلیل و نتیجه گیری.....۱۲۸

منابع و مآخذ ۱۳۶

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
شکل ۲-۱) پروانه ابوالهول	۱۱
شکل ۲-۲) چند نمونه از برقع‌های جنوب ایران	۱۴
شکل ۲-۳) تصویر سوبک خدای مصری	۱۵
شکل ۲-۴) دو نمونه ماسک مرگ قوم پارت	۱۶
شکل ۲-۵) صورتک نمایش مضحک	۱۷
شکل ۲-۶) آویزهای نظر قربانی	۱۸
شکل ۲-۷) صورتک طلایی کلماکره لرستان	۱۹
شکل ۲-۸) تندیسک‌های سفالین مارلیک و سفیدرود	۲۱
شکل ۲-۹) طلسم‌هایی با هیئت انسان	۲۲
شکل ۲-۱۰) عروسک‌بازیچه علی‌آباد کتول	۲۵
شکل ۲-۱۱) نخوتک‌ها (هفت خواهر درخانه‌مانده)	۲۶
شکل ۲-۱۲) عروسک‌بازیچه سیستان و بلوچستان	۲۶
شکل ۲-۱۳) «لعبت» عروسک‌بازیچه‌های شادگان خوزستان	۲۷
شکل ۲-۱۴) عروسک‌بازیچه میمند	۲۸
شکل ۲-۱۵) یک نمونه عروسک مومی، مرد ایبانه	۲۹
شکل ۲-۱۶) عروسک‌های دستکشی جی‌جی‌بی جی شیراز	۳۱
شکل ۲-۱۷) عروسک‌های نخی با شخصیت‌های ایرانی و اروپایی	۳۲
شکل ۲-۱۸) ساختار یک عروسک میله‌ای	۳۳

- شکل ۲- ۱۹) عروسک سایه..... ۳۴
- شکل ۲- ۲۰) بهزاد غریب‌پور در حال گرداندن عروسک پهلوان ۳۶
- شکل ۳- ۱) رقص مرگ ۴۰
- شکل ۳- ۲) طرح یا کویسن برای اثر هنری ۴۴
- شکل ۳- ۳) عروسک دوبعدی با چشم‌ها و دهان متحرک ۵۲
- شکل ۳- ۴) عروسک آموزش الفبا با گوش‌های بزرگ‌نمایی شده ۶۰
- شکل ۳- ۵) آدمک خمیری ابودردا ۶۵
- شکل ۳- ۶) شترک، عروسک خرمایی خوزستان ۶۶
- شکل ۳- ۷) عروسک مبارک (حاجی‌فیروز)..... ۶۸
- شکل ۳- ۸) نگاره رقص مطربان دوره‌گرد با پوشش و صورتک بز ۷۰
- شکل ۳- ۹) نمونه‌هایی از تکم ۷۲
- شکل ۳- ۱۰) اجرای مراسم تکم‌گردانی ۷۳
- شکل ۳- ۱۱) عروس تهرانی ۷۵
- شکل ۳- ۱۲) مرد قاجار ۷۶
- شکل ۳- ۱۳) اپیزون قمی ۷۷
- شکل ۳- ۱۴) تاجر یزدی ۷۸
- شکل ۳- ۱۵) ملای مکتب‌خانه ۷۹
- شکل ۳- ۱۶) مرد قصاب ۸۰
- شکل ۳- ۱۷) مرد سیرابی‌فروش ۸۱
- شکل ۳- ۱۸) مرد بندرعباس ۸۲
- شکل ۳- ۱۹) زن و مرد بلوچ ۸۳
- شکل ۳- ۲۰) زن و مرد مازندرانی ۸۴
- شکل ۳- ۲۱) زن کرد اورامانات و مرد کرد سنندج ۸۵
- شکل ۳- ۲۲) دو نمونه مرد ترکمن ۸۶
- شکل ۳- ۲۳) زن ترکمن گرگان ۸۷
- شکل ۳- ۲۴) زن کلهر ۸۸
- شکل ۴- ۱) سه نقاب زرین کلماکره لرستان ۹۶
- شکل ۴- ۲) سرهای دو تن از ملازمان از تخت جمشید ۹۷
- شکل ۴- ۳) برقع در جنوب ایران، افغانستان و کشورهای عرب ۱۰۰
- شکل ۴- ۴) روجا ۱۲، ساله با برقع و بدون برقع ۱۰۲
- شکل ۴- ۵) گوهر، ۲۶ ساله، با برقع ۱۰۲
- شکل ۴- ۶) گوهر، ۲۰ ساله، با برقع ۱۰۳
- شکل ۴- ۷) استوار، با برقع و بدون برقع ۱۰۴
- شکل ۴- ۸) زینب، حدود ۶۰ ساله، با برقع ۱۰۴

- شکل ۴-۹) ماسک‌های تعزیهٔ مضحک ۱۰۵
- شکل ۴-۱۰) چهار نمونه سر از آثار مفرغین لرستان ۱۰۶
- شکل ۴-۱۱) نبرد با دیوان، شاهنامه شاه‌طهماسب ۱۰۷
- شکل ۴-۱۲) سه طلسم‌نگاره با نقش دیو ۱۰۷
- شکل ۴-۱۳) عروسک کتراگیشه ۱۰۹
- شکل ۴-۱۴) عروسک‌های بوکه بارانه و بوکه وارانه ۱۱۱
- شکل ۴-۱۵) دختران بوکه بارانه را می‌چرخانند. ۱۱۲
- شکل ۴-۱۶) سه نمونه از عروسک لیلی ۱۱۴
- شکل ۴-۱۷) بازبازک، صورت دیگری از عروسک لیلی ۱۱۵
- شکل ۴-۱۸) ورکشاپ ساخت عروسک لیلی در موزهٔ مردم‌شناسی کاخ گلستان ۱۱۷
- شکل ۴-۱۹) عروسک‌بازیچهٔ بوئی گلم‌کر هرسین ۱۱۹
- شکل ۴-۲۰) نقشمایهٔ عروسک در گلیم هرسین ۱۱۹
- شکل ۴-۲۱) عروسک سیستان و بلوچستان، عروسک آفریقایی و تاجیک ۱۲۱
- شکل ۴-۲۲) عروسک سیستان و بلوچستان، پشت و رو ۱۲۲
- شکل ۴-۲۳) روسری عروسک بلوچ ۱۲۳
- شکل ۴-۲۴) جزئیات لباس عروسک (سوزن‌دوزی و سیاه‌دوزی) ۱۲۴
- شکل ۴-۲۵) عروسک بلوچ ۱۲۵
- شکل ۴-۲۶) نقش خورشید بر پشت لباس عروسک بلوچ و مهر سفالین شهر سوخته ۱۲۶
- شکل ۴-۲۷) سوزن‌دوزی سرآستین‌های عروسک و مهر سفالین شهر سوخته ۱۲۶

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

عروسک و نیای آن ماسک هر دو به منظور تجسد بخشیدن به موجودی دیگر پدید آمده‌اند. توانایی نمایش شخصیت‌ها و مفاهیم گوناگون در کنار شرایط اجتماعی و تاریخی کارکردهای متفاوتی را برای عروسک ایجاد کرده است. عروسک در جایگاه بت، تندیسک‌های باروری و طلسمات جلوه‌ای آیینی می‌یابد، در دستان کودکان نقش هم‌بازی پیدا می‌کند، در نمایش و تئاتر وجهی نمایشی دارد، نزد روان‌درمانگر وسیلهٔ درمان است و در پیام‌رسانی به لحاظ روانشناختی رسانه‌ای قدرتمند دانست. سؤال ظریف سرگئی ابراتسف^۱، عروسک‌گردان سرشناس روس، مسئلهٔ توانایی مضاعف عروسک‌ها را در بیانگری نسبت به انسان با این سؤال روشن می‌سازد که چرا عروسک می‌تواند نقش مادر علاءالدین (یک زن عرب) را بازی کند، اما آناکارنینا — که او هم یک مادر است — نمی‌تواند. از این دست، عروسک‌های سنتی رسانه‌ای کارآمد برای انتقال میراث سنتی و معنوی و نیز زیبایی‌شناسی یک قبیله، قوم و حتی یک کشورند.

به منظور شناخت ابعاد موضوع پژوهش، ابتدا سیر عروسک‌ها و ماسک‌ها به لحاظ کارکرد مورد بررسی قرار گرفت. سپس پیرامون انواع ماسک‌ها و عروسک‌ها و خصایص مربوط به آنها شرح داده

۱. Sergey Vladimirovich Obraztsov

شد و در هر کدام از این انواع، مزیت‌ها و معایب ذکر شد. همچنین نظریات مک‌لوهان پیرامون ماهیت رسانه مطالعه شد. علاوه بر آن قابلیت‌های عروسک در مقام یک رسانه و فرستنده پیام مورد بررسی قرار گرفت و با ابعاد رسانه از دید مارشال مک‌لوهان^۱، پیوند داده شد. از طرف دیگر ارتباط کودک و بزرگسال با عروسک از منظر گیرنده بررسی شد و نقش قصه‌گویی در این زمینه تبیین گردید.

در پایان پس از گزینش نمونه‌های ماسک و عروسک بر محور انتقال پیام هنرهای سنتی، این موارد نشانه‌شناسی شده و پیام آنها تشریح شد. دسته مورد بحث این تحقیق از میان عروسک‌های خانم پوپک عظیم‌پور، موزه کاخ گلستان و خانم لیلا کفازاده انتخاب شدند. معیار اصلی جهت این گزینش عدم سابقه برخی عروسک‌ها در منابع چاپی و در نتیجه بدیع بودن آنها بود. از سوی دیگر لازم بود عروسک‌هایی از مناطق گوناگون ایران در نظر گرفته شود و از اتفاق نتایج حاصل در اثبات قابلیت رسانه‌ای عروسک استفاده گردد.

مشکلات این پژوهش عدم وجود منابع کافی برای بررسی زمینه و سیر تطور تاریخی عروسک‌ها و ماسک‌ها، و نیز دشواری تحلیل ارتباط عروسک بود. با این‌همه برای نخستین بار است که عروسک از وجه یک رسانه اینچنین مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. مطالب مربوط به کیفیت ارتباطی و رسانه‌ای عروسک در فصل سوم این رساله مهم‌ترین بخش آن بوده و فصل چهارم در واقع زیرمجموعه‌ای منتخب از آن با تأکید بر ارزش‌های سنتی ایران است.

۱-۲ مسأله پژوهش

عروسک یکی از نخستین جلوه‌های هنر سنتی به‌شمار می‌آید که به نوعی تندیسک‌های باروری متعلق به تمدن‌های کهن جهان همچون تمدن رود دانوب و شوش را می‌توان جزو این دسته آثار تلقی نمود که به‌عنوان ابزار جادو و استمداد از خدایان دارای کارکردی مذهبی بوده‌اند. با تولد

۱. Marshal McLuhan

ادیان توحیدی در ایران کاربرد این تندیسک‌ها منسوخ شد اما در حوزه هنر سنتی عروسک‌ها دارای کاربردهای مهم‌تری بوده‌اند. همانطور که هنرهای سنتی ارزش‌های ویژه فرهنگ جامعه خود را باز می‌تابانند عروسک‌ها نیز محمل داستان‌ها، آرزوها و ناخودآگاه انسان و یا روح جمعی جامعه خود هستند و وجه توت‌گونه آنها نیز محدود به دوران نوپایی بشر و جزئی از کارکرد انتقال پیام است.

علاوه بر کاربردهای فوق عروسک و همینطور عروسک‌های سنتی در بروز قدرت خلاقه ذهن در سنینی کودکی و هماهنگ‌سازی ایده ذهنی با عملکرد فیزیکی کاربرد مؤثری دارد. یک عروسک ساده نیز، جدای از نسبت‌های زیبایی و هارمونی خود آن به‌عنوان اثر، به مثابه ماده‌ای خام قادر است قدرت آفرینندگی بازیگردان خود را به فعلیت برساند. افزون بر این، افراد در دوران کودکی بیش از هر زمان دیگری مستعد و تشنه فراگیری‌اند و آنچه در این دوران فرامی‌گیرند معمولاً در طول زندگی با آنها همراه است. از این‌رو عروسک نخستین رسانه ناقل فرهنگ به کودک است و بنا به رابطه عاطفی که با انسان برقرار می‌سازد بسته به نوع طراحی می‌تواند فرهنگ‌ساز نیز باشد. در نتیجه می‌توان آن دسته از ارزش‌های فرهنگی و هنری را که در معرض فراموشی قرار گرفته‌اند در طرح آنها به‌کار گرفت. عروسک‌هایی از این دست می‌توانند رقاباتی برای عروسک‌های وارداتی تلقی شود. در عین حال خودکفایی در تولید عروسک به‌لحاظ اقتصادی دارای صرفه است.

بنابراین تحقیق حاضر به دنبال آن است تا ضمن بررسی اهمیت نقش رسانه‌ای عروسک، به مطالعه نحوه طراحی آن با الگوهای هنر سنتی بپردازد به‌نحوی که با مفاهیم زیبایی‌شناختی سازگار باشد و مورد پسند مخاطب نیز واقع گردد.

۳-۱ پرسش‌های پژوهش

۱. کارکرد عروسک در گذشته و حال چگونه است؟

۲. چگونه می‌توان عروسک را رسانه دانست و ظرفیت و امکانات عروسک به‌منزله یک رسانه چیست؟

۳. نقش و کارکرد نمادها و الگوهای هنر سنتی در وجه رسانه‌ای عروسک چیست؟

۱-۴ اهداف پژوهش و ضرورت آن

هدف: هدف این تحقیق بررسی قابلیت‌های عروسک به‌مثابه رسانه‌ای است که بتواند پیام هنر سنتی را طوری ارائه کند که نه آنچنان آشکارا باشد که در وهله اول با بسیاری از ذائقه‌های سنت‌گرای ناسازگار افتد و نه آنچنان پنهان و ضمنی باشد که در اغلب موارد درک نشود، و از این‌رو به ارزش‌های هنر سنتی استمرار بخشد.

ضرورت: مشخص نمودن الگوهای مناسب برای طراحی عروسک‌های ایرانی به‌عنوان محمل

ارزش‌های هنر سنتی ایران

لZoom به‌کارگیری فرم مناسب جهت عرضه محتوای فرهنگی در جامعه ایران

ایجاد زمینه‌ای برای ساخت عروسک‌های داخلی و افزایش صرفه اقتصادی در این زمینه

۱-۵ فرضیات پژوهش

۱. وجه رسانه‌ای عروسک دارای سابقه‌ای کهن می‌باشد و با گذشت زمان تنها، شخصیت‌هایی که مرجع عروسک‌ها بودند تنوع بیشتری یافتند.

۲. عروسک به مدد اجزاء، ابعاد و خصایص خود می‌تواند محمل و ارائه‌کننده کهن‌الگوها و هویت‌های فرهنگی باشد. زمان و مکان ظهور عروسک‌ها همچنین جنس، فرم، رنگ، نوع پوشش، آرایش و تزئینات، نوع نقش در عروسک نمایشی، نوع خصیصه‌های به‌کاررفته، ضمایم و متعلقات و تکنیک ساخت، همه و همه، در وجه رسانه‌ای عروسک و پیام آن است، دخیل هستند.

۳. نقش رسانه‌ای عروسک قابلیت‌ی است که می‌توان جهت انتقال پیام هنر سنتی از آن بهره جست و همچنین با استفاده بجا از نمادها و الگوهای هنر سنتی، به این پیام جهت و سمت و سوی ویژه بخشید.

۱-۶ پیشینه پژوهش

۱. مقاله عروسک، "رسانه‌ای همراه کودک"، فاطمه محمدزمانی، نشریه کودک، ش ۶۲، تیر ۱۳۸۹، ص ۴۶-۴۵. که در آن به نقش رسانه‌ای عروسک مختصراً اشاراتی شده که این اشارات برای آگاه‌سازی اجمالی والدین نسبت به پیام‌های عروسکی است که برای فرزند خود خریداری می‌کنند. در این مقاله جنبه هنری لحاظ نگردیده است.

۲. مقاله "میراث عروسکی هند" از مریم شهیدی در فصلنامه هنر شماره ۵۷ ص ۹۶ که به ریشه واژه puppet و همچنین میراث عروسک‌های هندی و دسته‌بندی‌های عروسک نمایشی پرداخته است. این مقاله تا حدود زیادی به کتاب هنر عروسکی نوشته برد بیل باز می‌گردد.

۳. کتاب "فرهنگ عروسک‌ها و نمایش‌های عروسکی آیینی و سنتی ایران"، پوپک عظیم‌پور به گردآوری عروسک‌های سنتی ایران پرداخته است. البته برخی عروسک‌ها نظیر عروسک‌های ماسوله و عروسک‌های مومی مردم‌شناسی ذیل این کتاب قرار ندارند.

۴. مقاله "حیمه شب‌بازی"، سیمین علیخانی، ماهنامه فرهنگ و هنر، ش ۱۶، اسفند ۱۳۸۷، ص ۴۷-۴۰. در این مقاله مختصری از پیشینه عروسک‌گردانی در ایران پرداخته شده است. همچنین پیرامون اجزای نمایش عروسکی مطالبی آورده شده است.

۵. مقاله "عروسک گذر آیین به صنعت"، شیوا مسعودی، فصلنامه هنر، ش ۷۵، بهار ۱۳۸۷، ص ۹۳-۱۰۵. در این مقاله کارکردهای آیینی آموزشی اقتصادی و سیاسی عروسک برشمرده شده و پدیدآورنده در کل عروسک را نمادی هنری با کارکردهای فوق دانسته است. با اینحال تنها به ذکر کارکردها اشاره شده و مؤلف به موشکافی آنها نپرداخته است.

۶. "روش تحلیل رسانه‌ها نوشته آرتور آسابرگر" به نشانه‌شناسی رسانه‌های مختلف می‌پردازد هرچند عروسک جزء این رسانه‌ها لحاظ نشده است اما کتاب فوق در درک پیام‌های یک رسانه خواننده را یاری می‌کند.

۷. دستاوردهای همایش جهانی عروسک که توسط کانون پرورشی فکری کودکان در سال ۱۳۸۹ برگزار شد.

۸. کتاب "دنیای گسترده نمایش عروسکی"، بهزاد غریب‌پور که در آن بیشتر عروسک نمایشی مدنظر بوده و پیرامون عروسک نمایشی و کارکرد آیینی آن در گذشته به تفصیل پرداخته شده است.

۱-۷ نهاد یا مؤسسه‌ای که می‌توانند از یافته‌های این پژوهش بهره‌گیرند

شورای سیاست‌گذاری آموزشی در کانون پرورش فکری کودکان، مربیان و قصه‌گویان کودک در کانون پرورش فکری، تولیدکنندگان عروسک، تولیدکنندگان صنایع دستی، سیمای جمهوری اسلامی، مؤسسات تولید انیمیشن.

۱-۸ نوع پژوهش

این پژوهش از آن جهت که به بررسی بنیان‌های فلسفی عروسک می‌پردازد و نظریه‌هایی را در این زمینه بیان می‌دارد بنیادی و نظری است. همچنین به دلیل معرفی قابلیت‌های عروسک جهت طراحی این رسانه هنری، کاربردی و قابل توسعه است.

۱-۹ اطلاعات مربوط به روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش توصیفی - تحلیلی است؛ این تحقیق به لحاظ شرح زیباشناسانه عروسک‌ها دارای رویکردی توصیفی و به لحاظ تحلیل ماهیت یا تشریح هویت عروسک و نقش رسانه‌ای آن روشی تحلیلی و تشریحی دارد.